
Streszczenie

Poznanie integralne. Pomiędzy nauką a sztuką

RELACJE POMIĘDZY NAUKĄ i sztuką były w dziejach kultury zachodniej złożone. Dziedziny te niekiedy zbliżały się do siebie a innym razem od siebie oddalały. W starożytności funkcjonowały obok siebie pod nazwą *techné*, natomiast w średniowieczu łączyły się ze sobą w pojęciu sztuk wyzwolonych. Tym, co je spajało, był czynnik racjonalny.

Natomiast w oświeceniu i romantyzmie, a także filozoficznym pozytywizmie istniała tendencja do łączenia sztuki z irracjonalnością, uczuciowością, niejednoznacznością a nauki z racjonalnością, metodycznością, oczywistością, pewnością, obiektywizmem, ścisłością, jednoznacznością.

Proponowana i rozwijana w książce koncepcja poznania integralnego, która została zainspirowana m.in. poglądami Johna Deweya, Richarda Shustermana, Marka Johnsona, Martina Heideggera, Hansa-Georga Gadamera, Paula Ricoeura, Wolfganga Welscha, Kena Wilbera, niweluje antynomię i rozłam pomiędzy nauką i sztuką, chociaż nie zaciera różnic pomiędzy nimi. Poznanie

integralne nie jest czymś danym i oczywistym, ale jest zadane. Nie wpisuje się ono w scjentystyczny i wąsko racjonalistyczny model poznania. Idea poznania integralnego wykracza poza utrwalony w historii dualizm racjonalnej nauki i irracjonalnej sztuki. W perspektywie poznania integralnego podział ten stanowi przejaw rozłamu nowoczesnego podmiotu, doświadczenia i kultury.

Głównym celem pracy jest ukazanie poznania integralnego jako aktywności łączącej sfery nauki i sztuki oraz odpowiednio sfery poznawczej i estetycznej. W odniesieniu do nauki i sztuki można rozpatrywać ich trzy elementy: 1) podmiot nauki/sztuki; 2) proces poznania naukowego/proces artystyczny; 3) rezultat nauki/wytwór artystyczny. Niniejsze rozważania koncentrują się zwłaszcza na dwóch pierwszych elementach, czyli powiązaniu poznania naukowego i kreacji artystycznej z podmiotem i doświadczeniem.

W pierwszej części książki zostają zarysowane dzieje relacji pomiędzy nauką i sztuką oraz przedstawiona koncepcja poznania integralnego. Druga część dotyczy wielowymiarowości podmiotu i tożsamości „ja” poznania integralnego w opozycji do jednostronnych ujęć podmiotu racjonalno – naukowego i estetyczno – romantycznego. Natomiast trzecia część ilustruje poznanie integralne na przykładzie praktyki lekarskiej.

Słowa kluczowe: poznanie integralne, doświadczenie integralne, nauka, sztuka, podmiot, tożsamość, integralne poznanie lekarskie, praktyka medyczna.

Summary

Integral Cognition. Between Science and Art

THE RELATIONSHIP BETWEEN science and art in the history of Western culture has been complex. At times, these fields have drawn close to one another; at other times, they have grown apart. In antiquity, both domains were encompassed by the concept of *techné*. In the Middle Ages, they were unified under the concept of the liberal arts, grounded in the rational element.

However, with the Enlightenment, Romanticism, and the emergence of philosophical positivism, art became increasingly associated with irrationality, emotion, and ambiguity, whereas science came to embody rationality, certainty, objectivity, and clarity.

The concept of integral cognition, proposed and developed in this book, is inspired by philosophers such as John Dewey, Richard Shusterman, Mark Johnson, Martin Heidegger, Hans-Georg Gadamer, Paul Ricoeur, Wolfgang Iser, and Ken Wilber. This concept seeks to overcome the divide between science and art without

erasing their differences. Integral cognition is not something given or self-evident; rather, it is a task to be undertaken. It does not belong to a scientistic or narrowly rationalist model of cognition. The idea of integral cognition transcends the historically entrenched dualism of rational science and irrational art. From this perspective, the division is seen as a symptom of the disintegration of the modern subject, experience, and culture.

The main aim of the book is to present integral cognition as an activity that brings together the realms of science and art, as well as the cognitive and aesthetic dimensions. This approach distinguishes three core elements in both fields: (1) the subject of science or art; (2) the process of scientific inquiry or creative expression; and (3) the resulting scientific output or work of art. Particular attention is given to the first two elements—the interrelationship between scientific knowledge, artistic creativity, and the experiencing subject.

The first part of the book explores the complex relationship between science and art, and presents the key premises of integral cognition. The second part addresses the multidimensional nature of the subject and the identity of the “I” in integral cognition, as opposed to one-sided rational-scientific or aesthetic-romantic models. The third part illustrates integral cognition in action, drawing on the example of medical practice.

Keywords: integral cognition, integral experience, science, art, subject, identity, integral medical cognition, medical practice.